

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående bättre tillvaratagande av samhällets och aktieägares intressen i större bolag vid revisorers tillsättande.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 26, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Mogård* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt samhällets och aktieägares intressen i större bolag må kunna bättre tillvaratagas vid revisorers tillsättande än under nu rådande förhållanden, samt att Kungl. Maj:t till riksdagen inkommer med de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

I 72 § av lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag stadgas, att styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer. Revisorerna väljas å bolagsstämma; dock må i bolagsordningen kunna bestämmas, att en eller flera revisorer skola på annat sätt utses att jämte de å bolagsstämman valda deltaga i granskningen. Till revisor må ej utses den, som är i bolagets eller styrelseledamots tjänst. Enligt 77 § i samma lag må ledamot av styrelsen ej deltaga i val av revisor. I 73 § första stycket stadgas: »Hos Konungens befallningshavande i länet må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i dem åliggande granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper eller i granskning av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å bolagsstämma. Har förslaget å bolagsstämma antagits eller ock biträts av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en femtedel av hela aktiekapitalet, åligger det styrelsen att inom en vecka hos Konungens befallningshavande göra framställning om utseende av revisor. Underlåter styrelsen det, stånde varje aktieägare fritt att göra dylik framställning.»

Gällande bestämmelser.

Av de anförda bestämmelserna torde de, som gälla om minoritetsrevisor, i detta sammanhang vara av största intresse. Dessa bestämmelser saknade motsvarighet i den äldre lagen om aktiebolag av den 28 juni 1895 och tillkommo närmast med föranledande av en riksdagens skrivelse till Kungl.

Tillkomsten av bestämmelserna om minoritetsrevisor.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 9 saml. 1 avd. 22 häft. (Nr 28.)

Riksdagen
1901 och 1902.

Maj:t år 1902. Redan vid 1901 års riksdag var emellertid frågan i viss mån föremål för uppmärksamhet. I anledning av en utav en ledamot av andra kammaren väckt motion, nr 2, om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huru genom lagstadgad bokföring m. m. större trygghet mot oredlighet skulle kunna vinnas, yttrade nämligen denna kammares fjärde tillfälliga utskott i utlåtande nr 17 bland annat:

Vad bolag och ekonomiska föreningar beträffar, torde erfarenheten hava visat, att vid inom dem verkställd revision och kontroll opartiskheten och sakkunskapen icke alltid äro i önskvärd grad representerade. Vid val av styrelse är man inom sådana företag i allmänhet synnerligen angelägen, att själva ledningen lägges i kompetenta händer. Vid utseendet av revisorer däremot synes man understundom utgå från den föreställningen, att vilken person som helst med erforderligt socialt anseende bör därtill kunna duga. Trots lagbestämmelsen att styrelseledamot ej må deltaga i val av revisorer, lär det i verkligheten ej sällan hända, att revisorsvalen, på grund av de ledandes personliga inflytelse, väsentligen avgöras i enlighet med önskningarna hos dem, vilkas förvaltning det gäller att granska och kontrollera, och uppenbart är, att granskningen och kontrollen då ej gärna kunna bliva så noggranna, som de borde. Under sådana förhållanden kunde det möjligen vara lämpligt, att t. ex. ett visst antal bolagsmän eller föreningsledamöter skulle kunna fordra, att åtminstone en av revisorerna vore en utom företaget stående samt för duglighet i revisionsarbete offentligens vitsordad fackman.

Andra kammaren beslöt, i enlighet med utskottets hemställan, för sin del, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, huru större trygghet mot oredlighet skulle kunna vinnas genom bland annat noggrannare bestämmelser angående revision och kontroll. Då första kammaren ej biträdde medkammarens beslut, föranledde motionen ej till någon riksdagens åtgärd.

Vid 1902 års riksdag hemställde samme motionär i en då väckt motion, nr 22 — såsom alternativ till ett i motionen framställt yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till gällande lag, enligt vilket minst en av revisorerna i varje bolag eller förening skulle vara en av företaget oberoende, offentligens vitsordad, legaliserad yrkesrevisor — att ett visst antal bolagsmän eller föreningsmedlemmar skulle kunna fordra, att en sådan fackman deltog i revisionen av bolagets eller föreningens räkenskaper och förvaltning. Sedan lagutskottet i ärendet avgivit utlåtande, nr 42, vilket av kamrarna godkändes, anförde riksdagen i ovannämnda skrivelse, dagtecknad den 29 april 1902 (nr 52), följande:

De i gällande lagar om aktiebolag och om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet förekommande bestämmelser om granskning av styrelsens förvaltning och bolagets eller föreningens räkenskaper synas riksdagen visserligen i flera avseenden innefatta garantier för att denna revision skall väl fylla det därmed avsedda ändamål, men det torde dock vara av erfarenheten bestyrkt, att en jämlikt gällande bestämmelser verkställd revision ej alltid är ägnad att giva aktieägarna eller föreningsmedlemmarna fullt tillförlitliga upplysningar rörande bolagets eller föreningens ställning.

Enligt riksdagens mening bör något åtgöras för vinnande av rättelse härutinnan, och synes riksdagen innebörden av motionärens hemställan här för lämna en god anvisning. En lagbestämmelse, som gjorde anlitande av utom bolaget eller föreningen stående, på särskilt sätt kvalificerade revisorer beroende därav, att sådant påkallades av aktieägare, representerande en viss mängd aktier i förhållande till hela kapitalet, t. ex. en tiondedel, eller ett visst på liknande sätt beräknat antal föreningsmedlemmar, torde innebära tillräckligt skydd för minoriteten mot möjligheten, att ett flertal aktieägare eller medlemmar genom val av revisorer med bristande förmåga eller vilja att väl fullgöra ifrågasatt uppdrag äventyrar bolagets eller föreningens gynnsamma utveckling eller bestånd.

Då för giltigheten av ett sådant beslut skulle erfordras samtycke av innehavare utav ett avsevärt antal aktier eller av en betydligare mängd föreningsmedlemmar, och beslutet sålunda vore uttryck för en tämligen allmän önskan hos delägare uti ifrågasatt samfällighet, torde särskilda betänkligheter ej böra möta mot meddelande av en sådan bestämmelse. En liknande rätt för en minoritet som den nu ifrågasatta finnes i gällande lag stadgad beträffande sammankallande av bolagsstämma och föreningsammansammanträde.

På grund av vad sålunda anförts anhöll riksdagen, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida och under vilka villkor en minoritet inom aktiebolag eller registrerad förening för ekonomisk verksamhet skulle äga besluta, att en utom bolaget eller föreningen stående, för revisionsuppdrag särskilt kvalificerad person skulle deltaga i den lagstadgade granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets eller föreningens räkenskaper, samt för riksdagen framlägga de förslag till lagstiftningsåtgärder härutinnan, vartill förhållandena kunde föranleda.

Riksdagens ifrågasatt skrivelse överlämnades sedermera till den kommitté, som den 27 januari 1905 tillsatts att verkställa revision av 1895 års lag om aktiebolag m. m. I sitt den 5 februari 1908 avgivna förslag till lag om aktiebolag upptog kommittén under 70 § bland annat följande bestämmelser om minoritetsrevisor:

Aktiebolags-
kommittén
1908.

Bolaget äge, efter därom å bolagsstämma fattat beslut, att hos överexekutor i orten påkalla utseende av en revisor att jämte övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper för pågående räkenskapsår. Har förslag att hos överexekutor begära utseende av revisor ej antagits av bolagsstämma, men en minoritet av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondedel av hela aktiekapitalet, röstat för förslaget, vare till minoriteten hörande aktieägare med nämnda aktiebelopp berättigade att hos överexekutor påkalla utseende av revisor.

I motiveringen till dessa bestämmelser erinrade kommittén om innehållet av 1902 års riksdagsskrivelse samt anförde vidare:

Kommittén anser ock för sin del, att i ett aktiebolag en minoritet av viss betydighet bör beredas tillfälle att få revisor av offentlig myndighet tillsatt för granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. — — —

Uppenbart är, att principen om rätt för en minoritet att påkalla revision utöver den vanliga i bolagsordningen föreskrivna revisionen måste genom-

föras med sådan försiktighet, att ej bolagets välfärd därigenom sättes på spel. Minoritetsrätten måste regleras så, att dess utövning icke åstadkommer fara för att bolagets kredit tager en måhända obotlig skada; denna rättighet får icke kunna begagnas av minoriteten i chikanöst syfte. Å andra sidan bör man dock sörja för, att ifrågavarande revision erhåller nödig effektivitet. — — —

Vid det slutliga överbägandet av de grunder, som sålunda komma i beaktande, har kommittén bestämt sig för att tillstyrka, att en minoritet av aktieägare erhåller rätt att genom offentlig myndighet få utsedd en revisor att med övriga ordinarie revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. Det lär icke kunna bestridas, att härmed en synnerligen värdefull rätt förlänats minoriteten. Man torde vara berättigad att utgå därifrån, att överexekutor, åt vilken myndighet utseendet anförtratts, skall veta att till revisorer välja personer, som förstå att med grundlighet så väl som opartiskhet och hänsynsfullhet fullgöra sitt värv. Men på samma gång som sålunda minoritetens befogade anspråk på kontroll över den genom majoritetens röster tillsatta styrelsens förvaltning tillgodosetts, hava genom det förslag, som kommittén nu framlägger, i görligaste måtto de betänkligheter, vartill upplåtandet av en minoritetsrätt naturligen kan giva upphov, vunnit beaktande. Någon avsevärd fara för missbruk torde, därest institutet ordnas på sätt i förslaget skett, icke föreligga.

Enligt vad av innehållet i förevarande paragraf av förslaget framgår, skall fråga om utseendet av revisor väckas å bolagsstämma. Det bör icke vara en minoritet tillåtet att omedelbart vända sig till överexekutor med anhållan att få en revisor utsedd. Frågan härom är en bolagsangelägenhet och ej ensamt ett minoritetsintresse. Den bör därför komma före på bolagsstämma, så att samtliga aktieägare sättas i tillfälle att taga ställning till samma fråga. Man kan härav förvänta, att konflikter emellan majoritet och minoritet i allmänhet undgås; majoriteten skall säkerligen taga hänsyn till minoritetens önskingar vid val av de ordinarie revisorerna.

Minoriteten är i förslaget bestämd så, att minoritetens aktieägare skola innehava aktier till belopp av minst $\frac{1}{10}$ av hela aktiekapitalet. Anledning till att fordra ett större aktiebelopp finnes icke, därest man anordnar institutet efter de här förordade grunderna. Ej heller kan det vara nödigt att såsom garanti mot missbruk av minoritetsrätten fordra, att minoritetens aktieägare viss tid varit inregistrerade såsom aktieägare.

Föreskrift om vissa kvalifikationer hos de personer, som av överexekutor må utses till revisorer, har ej givits. Överexekutor har full frihet att i varje fall utse den, som med hänsyn till omständigheterna befinnes lämplig. Även om särskilt utbildade legitimerade yrkesrevisorer finnes, vore ej alltid sagt, att just en till denna revisorskår hörande person vore den bäst skickade. Fallet kan ju vara sådant, att fackmannainsikt i någon viss affärgren är erforderlig, och svårigen kan man antaga, att inom en kår av offentliga revisorer kompetens i alla möjliga riktningar skulle kunna vara representerad.

Lagrådet
1909.

Vid lagrådets granskning av det remitterade kommittéföreläggandet anförde justitieråden *Quensel*, friherre *Marks von Württemberg* och *Petrén* samt regeringsrådet *Wall* vid 70 § bland annat:

Den föreslagna rätten för en minoritet av aktieägare att påkalla utseende genom offentlig myndighet av en revisor förutom de av majoriteten tillsatta lär i saknad av en kår av revisorer med tjänstemannaansvar kunna för bolaget medföra allvarsamma vådor, därest icke garantier uppställas till för-

hindrande, att en revisor, som sålunda på minoritetens tillskyndan påtvingas bolaget, missbrukar den inblick, han vid utförande av sitt uppdrag vinner i bolagets affärshemligheter. Den föreslagna anordningen synes därför icke kunna tillstyrkas, om icke tillika föreskrives, att revisor, vid den i 126 § stadgade straffpåföljd, ej må, med mindre det med nödvändighet fordras för fullgörande av hans uppdrag, yppa något av vad vid granskningen av bolagets förvaltning och räkenskaper kommit till hans kännedom, en föreskrift, som, då åtskillnad i detta avseende ej lämpligen bör göras mellan de särskilda slagen av revisorer, torde utsträckas att gälla dem alla.

I övrigt kan vid paragrafen anmärkas, att det med densamma avsedda syftemål kan på ett mindre uppseendeväckande sätt vinnas genom ett stadgande, att, därest vid bolagsstämma väckt förslag att påkalla utseende av sådan revisor, varom fråga är, biträdes av representanter för minst det i förslaget angivna aktiebelopp, styrelsen skall inom viss tid hos den offentliga myndigheten göra framställning om utseende av revisor, vid påföljd att, där så ej sker, det må stå en var aktieägare fritt att göra dylik framställning.

Med avseende å den grannliga beskaffenheten av den offentliga myndighetens åliggande i förevarande hänseende torde utseende av revisor böra överlämnas åt Konungens befallningshavande i länet.

Bankdirektören *Kjellberg*, som för detta ärende förordnats till ledamot av lagrådet, yttrade:

Enär enligt mitt förmenande förordnande genom vare sig Konungens befallningshavande eller annan myndighet av den föreslagna revisorn icke, lika litet som en denne vid ansvarspåföljd ålagd tystnadsplikt, torde undanrödja de för bolaget allvarsamma vådor, som i brist på en kår av revisorer med tjänstemannaansvar skulle uppkomma, därest förslaget bestämmelser rörande en av offentlig myndighet utsedd revisor varda genomförda, anser jag samma bestämmelser böra utgå.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad lagrådets flesta ledamöter anförut avfattades den mot 70 § i det remitterade förslaget svarande 73 § i det förslag till lag om aktiebolag, som Kungl. Maj:t framlade för 1910 års riksdag med proposition nr 54.

Lagutskottet anförde i utlåtande nr 44 vid nämnda paragraf — efter erinran om bankdirektören *Kjellbergs* yttrande inom lagrådet — följande:

Även utskottet finner det tydligt, att den här föreslagna anordningen öppnar utsikt för utom bolaget stående till en inblick i dess angelägenheter, som kan till skada för bolagets verksamhet föranleda svåra missbruk särskilt i konkurrensavseende. Erfordras en fackkunnig revisor, lär det till och med kunna komma att inträffa, att en sådan står att finna endast bland bolagets konkurrenter.

Det straffansvar, som enligt förslaget drabbar revisor, vilken yppar något av vad vid granskningen kommit till hans kännedom, torde, med hänsyn till den tydliga svårigheten att i detta avseende åstadkomma erforderlig bevisning, bliva skäligen ineffektivt. Av detsamma förekommes ej heller, att den utsedde revisorn själv omedelbart begagnar sig av vad han genom revisionen inhämtat.

På grund av vad utskottet sålunda anförut, ansåg utskottet paragrafen böra utgå ur förslaget. Reservationer i denna del avgåvos *dels* med hem-

ställan, att Kungl. Maj:ts förslag måtte bifallas, dels med yrkande om den ändring, att minoriteten av aktieägare skulle representera minst en femtedel av hela aktiekapitalet. Utskottets förslag godkändes av första kammaren, varemot andra kammaren antog 73 § i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse. Den skiljaktighet, som förefanns mellan kamrarnas beslut, sammanjämkades så, att kamrarna antogo Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att den i paragrafen avsedda minoriteten skulle representera minst en femtedel av hela aktiekapitalet.

Ifrågavarande lagrum erhöll härigenom det innehåll, som ovan angivits.

Skyldighet för aktiebolag att anlita yrkesrevisorer samt auktorisation av revisorer.

Av viss betydelse vid prövningen av det i motionen väckta spörsmålet äro frågorna om skyldighet för aktiebolag att vid revisionen anlita yrkesrevisorer samt om auktorisation av revisorer. Då dessa frågor äga nära samband med varandra, behandlar utskottet dem i ett sammanhang.

Båda frågorna berördes i den ovan omförmälda motionen II: 2 vid 1901 års riksdag, vilken emellertid icke ledde till någon riksdagens åtgärd. I utlåtandet över motionen hade vederbörande tillfälliga utskott yttrat bland annat, att, ehuru utskottet icke ville bestrida, att det i vissa fall skulle vara en fördel för en kommun, ett bolag eller en förening att vid behov kunna anlita biträde av en person, som vore speciellt utbildad för revisionsuppdrag och övad i utförandet därav och som dessutom i egenkap av utomstående måste anses mera opartisk än de övriga, genom val utsedda revisorerna, det icke enligt utskottets åsikt vore välbetänkt att för kommunal- och kyrkostämmor samt bolag och ekonomiska föreningar stadga ovillkorlig skyldighet att uti revisionen, jämte de genom val utsedda förtroendemännen insätta även en legaliserad yrkesrevisor. Utskottet ville sålunda icke förorda någon allmän förpliktelse, vare sig för kommuner, bolag eller föreningar, att anlita legaliserade revisorer men ifrågasatte införande av föreskrifter, ägnade att bereda tillgång till användande, där sådant funnes nödigt eller lämpligt, av särskilt kvalificerade revisorer.

Jämväl år 1902 bragtes dessa frågor under riksdagens prövning av den ledamot av andra kammaren, som väckt den nu nämnda motionen vid 1901 års riksdag. Vid detta tillfälle framfördes emellertid frågorna i skilda motioner, nämligen dels i den ovan omförmälda motionen nr 22, vari förslag väckts om minoritetsrevisor, dels ock i motionen nr 21.

I motionen nr 22 hemställdes, såsom redan berörts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen sådant tillägg till lagarna om aktiebolag och om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, att minst en av revisorerna i varje bolag eller förening skulle vara en av företaget oberoende, offentligen vitsordad, legaliserad yrkesrevisor. I utlåtande nr 42, som på sätt förut nämnts av riksdagen godkändes, förklarade lagutskottet sig hava huvudsakligen samma uppfattning i frågan som det tillfälliga utskott, vilket behandlat 1901 års motion, och anförde till närmare utveckling av sin ståndpunkt följande:

Visserligen är vidtagande av åtgärder för större trygghet mot oredlighet i allmänhet en angelägenhet, som i hög grad påkallar statsmakternas uppmärksamhet icke blott ur ekonomisk, utan ännu mera ur allmänt moralisk synpunkt. Att affärlivet för att utveckla sig i en sund och god riktning i viss mån har behov av ett övervakande och reglerande från samhällsmaktens sida, är även obestriddigt. Men detta får ej drivas för långt. Det bör märkas, att föreliggande motion avser ett område, inom vilket den enskilda bestämmingsrätten principiellt bör vara gällande. För ett gynnsamt bedrivande av den med ett aktiebolags eller en registrerad förenings bildande avsedda verksamhet torde majoriteten såvitt möjligt böra lämnas frihet att ordna och bestämma om förvaltningen av bolagets eller föreningens angelägenheter. Med ett aktiebolags och en registrerad förenings natur följer sålunda, att minoritetens önskningsar och intressen i regel få stå tillbaka, och den, som ingår såsom delägare i en sådan samfällighet, måste på förhand klargöra för sig den risk, han härigenom löper. Intresset hos varje aktieägare och föreningsmedlem för bolagets eller föreningens utveckling och framgång innebär ju också en viss garanti för, att vid valen av förtroendemän, såväl styrelseledamöter som revisorer, bolagets eller föreningens bästa skall vara den ledande synpunkten. Även om det till grund för all lagstiftning om aktiebolag och registrerade föreningar liggande offentliga intresset, att ingen sådan samfällighet får uppkomma eller äga bestånd utan att vila på en fast och betryggande ekonomisk grund, bör ses till godo, synes sålunda utskottet en ovillkorlig lagbestämmelse, på sätt motionären föreslagit, att minst en av revisorerna i varje aktiebolag och registrerad förening skall vara av företaget oberoende yrkesrevisor, i förevarande avseende gå för långt. För den mängd bolag och föreningar, vilkas verksamhet är av den enkla och lätt överskådliga beskaffenhet, att särskild revisorsutbildning ej är erforderlig för ett fullt tillförlitligt bedömande av deras ställning, samt i de fall, då ifrågavarande samfälligheters soliditet samt räkenskapernas tillförlitlighet och noggrannhet äro så höjda över varje tvivel, att en önskan om anlitande av yrkesrevisorers biträde ej kan tänkas förefintlig hos ens någon aktieägare eller föreningsmedlem, är en föreskrift om obligatoriskt anlitande av sådana revisorer onödig. Och det kan dessutom befaras, så länge ingen utredning föreligger rörande sättet för dylika revisorers utbildning samt om den ställning de komme att intaga, att det obligatoriska anlitanDET av deras biträde skulle medföra kostnader, som särskilt för mindre bolag och föreningar kunde bliva betungande.

I motionen nr 21 föreslogs skrivelse till Kungl. Maj:t angående auktorisation av revisorer. Sedan tillfälliga utskott (första kammarens första och andra kammarens fjärde) avgivit utlåtanden, nr 5 respektive 2, över motionen, anhöll riksdagen i skrivelse den 8 maj 1902, nr 83, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida en kår av fullt utbildade revisorer kunde anses behöflig, och i så fall vilka åtgärder kunde vara erforderliga för att bereda denna kår en lagligen erkänd, med ansvar förenad ställning, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Nu nämnda fråga blev därefter föremål för interpellation vid 1911 års riksdag, men någon åtgärd till dess lösning blev icke vidtagen från statsmakternas sida. Emellertid började handelskamrarna att auktorisera revisorer i syfte att främja uppkomsten av en kår yrkeskunniga revisorer, och under år 1919

bildades »Handelskamrarnas centrala revisorsnämnd», vilken har till uppgift att behandla samtliga ansökningar om auktorisation av revisorer. Numera gälla inom hela Sverige samma villkor och kompetensfordringar för auktorisationen.

Frågorna om skyldighet för aktiebolag att anlita yrkesrevisorer samt om auktorisation av revisorer blevo sedermera föremål för Kungl. Maj:ts övervägande genom en av *Svenska revisorssamfundet den 9 maj 1922* gjord framställning. Revisorssamfundet hemställde däri, att Kungl. Maj:t ville taga under omprövning, dels huruvida och i vad mån åtgärder borde vidtagas för att genom offentlig myndighets försorg yrkesrevisorer skulle kunna auktoriseras, dels ock, därest sådan auktorisation funnes böra komma till stånd, i vilken omfattning förpliktelse att för revision av affärsföretag, stiftelser och allmänna inrättningar anlita auktoriserade revisorer borde i lag stadgas. I detta ärende avgåvos utlåtanden den 21 november 1922 av patent- och registreringsverket och den 29 mars 1924 av kommerskollegium, som överlämnade yttranden av de auktoriserade handelskamrarna i riket, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening samt styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening. Utlåtandena innehöllo i huvudsak följande:

Patent- och registreringsverket åberopade ett av verket avgivet utlåtande över 1922 års riksdags skrivelse till Kungl. Maj:t nr 199, i vilket utlåtande verket framhållit behovet av en revision utav aktiebolagslagen samt beträffande Svenska revisorssamfundets framställning anfört följande: »Patent- och registreringsverket anser, att denna fråga är värd att allvarligt beaktas, men då revisorssamfundets framställning väl närmast torde hava avseende å större affärsföretag, särskilt sådana, som driva sin verksamhet under form av aktiebolag, synes det patent- och registreringsverket, som om med denna frågas utredning lämpligen borde anstå, till dess en revision av aktiebolagslagen i dess helhet kommer till stånd. Bestämmelserna i denna lag beröra varandra nämligen i många avseenden så nära, att genom en partiell revision av lagen sammanhanget mellan dess olika delar, enligt patent- och registreringsverkets mening, skulle kunna äventyras.»

De *ovannämnda sammanslutningarna* avstyrkte i allmänhet, att några åtgärder i den av revisorssamfundet föreslagna riktningen vidtoges.

Kommerskollegium uttalade sin anslutning till vad patent- och registreringsverket anfört. I fråga om auktorisation av revisorer erinrade kollegium, att det redan funnes en visserligen ung och till medlemsantalet fåtalig, men i utveckling stadd kår av auktoriserade revisorer, utsedda efter enhetliga och betryggande principer, och att denna kår torde få anses till fullo motsvara de krav, som kunde ställas på densamma. På grund härav förefunnes, enligt kollegii förmenande, för närvarande icke någon anledning till ett statens ingripande i dessa förhållanden, utan syntes ett fortsättande på den av handelskamrarna redan inslagna vägen vara det lämpligaste, åtminstone tills vidare.

Kungl. Maj:t förklarade den 9 maj 1924 efter föredragning av chefen för handelsdepartementet, att revisorssamfundets framställning icke föranledde någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Enahanda beslut meddelades den 9

december 1927 beträffande 1902 års riksdagsskrivelse om bildande av en kår av legaliserade revisorer, vilket ärende handlagts inom justitiedepartementet.

Beträffande närmast frågan om skyldighet för aktiebolag att anlita yrkesrevisorer vill utskottet tillägga följande.

Innan kommerskollegium avgivit utlåtande över revisorssamfundets framställning, upptogs nämnda fråga vid 1923 års riksdag i en inom andra kammaren väckt motion, nr 201, däri hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta omedelbart utreda, på vad sätt och i vilken omfattning bolag, banker och offentliga inrättningar skulle kunna åläggas att i revisionen vid sidan av så kallade hedersrevisorer invälja kvalificerade yrkesrevisorer, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I motionen erinrades, att förskingringar i bolag, banker och offentliga inrättningar på senare tid upptäckts mer eller mindre av en tillfällighet. Orsaken till att denna oredlighet kunnat fortgå så länge och taga en sådan omfattning måste anses ligga i en ytlig revision. Revisorerna fullgjorde icke sitt uppdrag så, att de städse följde företagets verksamhet, och revisionen uppfattades vara av huvudsakligen formell betydelse. Företagets styrelse, personal och intressenter vore bättre betjänta med en yrkesmässig revision. För närvarande saknades i lagen föreskrifter angående kompetensvillkor för revisorsbefattningar, fränsett stadgandet att till revisor icke finge utses den, som vore i bolagets eller styrelseledamots tjänst. Statsmakterna hade icke i vederbörlig grad haft sin uppmärksamhet fästad vid nödvändigheten av en högt kvalificerad revision.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott yttrade i utlåtande nr 7, efter erinran om revisorssamfundets framställning samt patent- och registreringsverkets utlåtande, följande:

Då den i motionen framförda frågan således redan är föremål för utredning genom Kungl. Maj:t, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionen. Ehuru utskottet icke förbiser, att det beträffande denna fråga finns områden, där lagstiftningen icke bör ingripa, vill utskottet dock uttala den förhoppningen, att ur den här igångsatta utredningen må kunna framkomma förslag, ägnade att, så långt möjligt är, råda bot på de missförhållanden, som i motionen påtalats. Utskottet vill även påpeka, att behovet av ökad kontroll beträffande en kategori av inrättningar, sjuk-kassorna, beaktats av årets riksdag genom dess beslut om ett tillägg till 91 § sjukkasselagen, enligt vilket tillsynsmyndigheten äger förordna en revisor att med de av sjukkassan utsedda revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och sjukkassans räkenskaper.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Andra kammaren biföll denna hemställan.

I sitt den 17 juni 1927 dagtecknade betänkande uttalade sig jämväl 1924 års bankkommitté i frågan med anledning av en från finansdepartementet till kommittén överlämnad framställning från två auktoriserade revisorer

om utfärdande av föreskrift, att auktoriserade revisorer i regel skulle anlitas vid revision av banker och av sådana aktiebolag, vilkas aktier noterades å fondbörsen. Kommittén, som även hade att taga ställning till en till kommittén överlämnad skrift rörande bildandet av en kår edsvurna offentliga revisorer, anförde beträffande dessa förslag, såvitt de avsågo banker, följande:

I likhet med förslagsställarna anser kommittén synnerligen viktigt, att revisionen i banker anordnas på sådant sätt, att densamma blir effektiv. Erfarenheten har visat, att bankernas revisorer icke alltid haft förmåga att på tillfredsställande sätt fullgöra dem åliggande uppgifter. Givetvis skulle vissa fördelar kunna vinnas, därest bland revisorerna funnes särskilt utbildade yrkesmän. Emellertid torde frågan om anlåtande av yrkesrevisorer i banker böra ses i större sammanhang. Behov av dylika revisorer torde i mindre grad sägas föreligga i fråga om banker än beträffande andra företag. Märkas bör nämligen, att anlåtandet av yrkesrevisorer företrädesvis är av värde, då för revisionen kräves särskild kännedom om bokföring, och att i flertalet banker finnes anordnad en fortlöpande, noggrann sifferrevision. Vad åter angår fullgörandet av revisorernas uppgift att bedöma värdet av bankens engagemang och att granska styrelsens allmänna förvaltning, torde yrkesrevisorer icke hava större förmåga än andra, med affärsförhållanden förtrogna personer. Det kan även ifrågasättas, huruvida den nu förefintliga revisorsinstitutionen nått sådan fasthet, att därtill kunna knytas bestämmelser om skyldighet att anlita auktoriserad revisor. Innan föreskrifter härom meddelas, synes frågan om yrkesrevisorernas kompetens och rättsliga ställning böra upptagas till legislativ behandling. På grund av det anförda har kommittén ansett sig icke böra för närvarande biträda de framställda förslagen, så vitt nu är ifråga. Tydligt är emellertid att, då skäl därtill föranleda, bankinspektionen vid förordnande av revisor för bankbolag bör därtill utse en auktoriserad revisor.

Särskilda bestämmelser om tillsyn eller revision beträffande vissa företag.

Såsom motionären antyder, äro vissa företag jämlikt bestämmelser i lag underkastade en särskild tillsyn eller revision genom ombud eller revisor, som utses av offentlig myndighet. Så är fallet ifråga om banker och sparbanker samt försäkringsbolag och sjukkassor.

Enligt 233 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skall bankinspektionen för varje bankbolag förordna ett allmänt ombud. Detta ombud har bland annat följande uppgifter. Ombudet skall delta i den årliga granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper samt minst en gång under varje kvartal inventera kassan vid bolagets huvudkontor och undersöka om bolagets senaste månadsöversikt överensstämmer med räkenskaperna och är uppställd i behörig ordning. Anmärkning, som härvid förekommit, skall ombudet ofördröjligen delgiva bankinspektionen, varjämte ombudet i övrigt skall meddela bankinspektionen alla de upplysningar angående bolaget, som av bankinspektionen äskas. Bankstyrelse är skyldig att för allmänna ombudet när som helst hålla bolagets kassa och övriga tillgångar ävensom böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning. Därjämte åligger det styrelsen att meddela allmänna ombudet alla de upplysningar rörande bolaget, som av ombudet äskas.

1924 års bankkommitté har i förut omförmälda betänkande uttalat sig på

följande sätt om den uppgift, som tillkommer det allmännas tillsyn över bankerna:

Nu mera, sedan de privata bankernas rätt att utgiva egna sedlar upphört, framstår såsom tillsynens främsta, historiskt givna uppgift att övervaka, att bankbolagen i sin verksamhet ställa sig till efter rättelse i lag och bolagsordning givna föreskrifter. Då dessa föreskrifter närmast tillkommit med hänsyn till den av bankerna bedrivna inlåningen från allmänheten och äro avsedda att utgöra ett skydd för det kapital, som sålunda upplånas, kommer tillsynen att i främsta rummet framstå såsom ett tillvaratagande av insättarnas intressen. Vid sidan av denna tillsynens uppgift att övervaka iakttagande av banklagstiftning och bolagsordning har under utvecklingens gång framvuxit en icke mindre viktig uppgift, nämligen att ur säkerhets synpunkt granska bankernas verksamhet, även om denna icke går utom de av lag och bolagsordning angivna gränserna. — — — Den nu åsyftade uppgiften har icke särskilt omnämnts i banklagen, men enligt gällande instruktion för tillsynsmyndigheten har denna att beträffande förhållanden, som påkalla rättelse, meddela de erinringar, som finnas erforderliga. Det må för övrigt framhållas, att övervakandet av att banklagens regler om värdering av banks tillgångar iakttagas (43 och 159 §§) även kan föra in på frågor, som gälla de allmänna grunderna för bankens utlåningsverksamhet.

Nu berörda huvuduppgifter för tillsynen gälla icke blott redan vidtagna åtgärder utan syfta även till att förhindra, att bankernas verksamhet tager en osund, felaktig och för dem själva farlig riktning. En med dessa uppgifter verkande tillsyn bidrager att bereda sundhet och soliditet åt bankväsendet och innebär ett skydd för bankinsättarna.

Enligt 58 § i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker tillkommer det Konungens befallningshavande att för varje sparbank inom länet förordna ett allmänt ombud. Detta ombud åligger, enligt 60 § i lagen, att med uppmärksamhet följa sparbankens verksamhet, och allmänna ombudet bör minst en gång årligen verkställa undersökning av sparbankens förvaltning. Denna undersökning bör, där hinder ej möter, ske genom deltagande i revisionen.

227 § i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse innehåller följande, försäkringsbolag avseende stadgande i nu förevarande ämne: »Försäkringsinspektionen äger förordna en revisor att med de av bolaget utsedda revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper.» En motsvarande bestämmelse fanns intagen jämväl i den tidigare lagen om försäkringsrörelse av den 24 juli 1903, dock däri begränsad att gälla allenast sådana under lagen fallande bolag, som drev livförsäkringsrörelse.

I det av särskilda kommitterade den 2 december 1905 avgivna förslaget till lag om understödsföreningar, varunder även sjukkassor voro inbegripna, fanns, efter förebilden i 1903 års lag om försäkringsrörelse, en liknande bestämmelse upptagen med avseende å förening, som drev livförsäkringsrörelse, i det att tillsynsmyndigheten för understödsföreningar enligt förslaget skulle äga att beträffande förening av förenämnda slag förordna en revisor att med de av föreningen utsedda revisorer deltaga i granskningen

av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Nämnda förslag för-
anledde dock icke framställning i ämnet till riksdagen.

Vid 1923 års riksdag framlades motionsvis förslag om sådan ändring av
91 § i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor, att tillsynsmyndigheten, i detta
fall socialstyrelsen, skulle äga förordna en revisor att med de av sjuk-
kassan utsedda revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning
och sjukkassans räkenskaper. På hemställan av andra lagutskottet i ut-
låtande nr 7 antog riksdagen den föreslagna lagändringen. Utskottet hade
funnit det vara önskvärt, att åtgärder vidtoges till ernående av en förbättrad
kontroll från det allmännas sida över registrerade sjukkassors förvaltning
och räkenskaper. Den av motionären föreslagna utvägen hade stöd av sjuk-
kassenämndens enhälliga uttalande och syntes på grund härav kunna förut-
sättas uppbäras av en allmän uppfattning inom sjukkasserörelsen. Med
fästet avseende härå samt med hänsyn till det obestriddiga intresse, som
det allmänna hade av att sjukkasserörelsen handhades på ett för medlem-
marna fullt betryggande sätt, fann utskottet sig böra tillstyrka, att till
sjukkasselagen fogades en bestämmelse av ovan angivna innehåll. Under
nämnda ärendes behandling var jämväl ifrågasatt att i 80 § i lagen den
29 juni 1912 om understödsföreningar införa en bestämmelse av samma
innehåll som den i motionen föreslagna, men någon sådan lagändring kom
icke till stånd.

*Dansk och
norsk lagstift-
ning om till-
sättande av
revisorer i
aktiebolag.*

Till jämförelse med svensk rätt torde utskottet slutligen få återgiva vissa
bestämmelser i dansk och norsk lagstiftning om tillsättande av revisorer i
aktiebolag.

I den danska Lov om Aktieselskaber af den 29 september 1917 stadgas
om revision i § 30 bland annat:

§ 30. Til at foretage Revision af Aktieselskabets Regneskab og Status-
opgørelse vælges en eller flere regnskabskyndige Revisorer, der ikke maa
være Medlemmer af Bestyrelsen. — — — Saafremt der ansættes mere end
een Revisor, kan Aktionærer, der ejer en Trediedel af den paa Generalfor-
samlingen repræsenterede Aktiekapital, bestemme, at mindst en af Revisor-
erne skal være autoriseret Revisor. Valget af denne sker med simpel
Stemme flerhed.

I ett för den danska riksdagen framlagt förslag till Lov om Aktieselskaber,
vilket förslag ännu icke, såvitt utskottet har sig bekant, slutbehandlats,
föreskrives i § 51 som följer:

§ 51. Et Aktieselskabs Aarsregnskab skal revideres af en eller flere af
Generalforsamlingen valgte regnskabskyndige Revisorer, der fungerer indtil
naeste ordentlige Generalforsamling. De skal vaere myndige, ikke ude af
Raadighed over deres Bo og ikke dømt for en i den offentlige Mening
vanaerende Handling uden derfor at have faaet Aeresoprejsning, og maa
ikke staa i Selskabets Tjeneste, vaere Medlem af dets Bestyrelse eller Direk-
tion eller vaere knyttet til noget Medlem af Bestyrelse eller Direktion, til
Bogholder eller til Kasserer ved Tjenesteforhold, Aegteskab, Slaegt- eller
Svogerskab i ret op- eller nedstigende Linie eller som Søskende.

I Selskaber, hvis Aktiekapital udgør 500,000 Kr. eller derover, skal der

vaere flere Revisorer og mindst en af disse skal vaere statsautoriseret. I andre Selskaber kan Aktionaerer, der ejer en Trediedel af den paa Generalforsamlingen repraesenterede Aktiekapital, kraeve, at der skal vaere en statsautoriseret Revisor.

Vaelges et Revisionsfirma eller et Revisionselskab til Revisor, skal den Person, hvem Revisionen overdrages, opfylde de foreskrevne Betingelser.

Aktionaerer, der ejer en Fjerdedel af Aktiekapitalen, kan bestemme, at Ministeren for Industri, Handel og Søfart skal opfordres til at udnaevne en Revisor, der fortrinsvis skal vaere statsautoriseret, og fastsaette det Vederlag, Selskabet skal yde denne.

Udnaevnes Revisorer af det offentlige i Medfør af foranstaaende Bestemmelse eller andre Lovbestemmelser, bortfalder Bestemmelserne om Valg af statsautoriseret Revisor i denne Paragrafs 2det Stykke.

Den norska Lov om aktieselskaper og kommandit-aktieselskaper av den 19 juli 1910 innehåller beträffande revisionen i § 65 följande stadgande i den avfattning det erhållit efter vissa genom lag den 26 juli 1916 vidtagna ändringar:

§ 65. Til å foreta forretningsmessig revisjon av selskapets bokførsel velger representantskapet, hvor sådant finnes, og ellers generalforsamlingen, en eller flere revisorer. Hvis selskapet ikke har representantskap, eller hvis vedtektene eller generalforsamlingen bestemmer det, skal revisjonen også omfatte forrettningens drift.

Generalforsamlingen velger årlig decisorer hvor sådanne er påbudt i vedtektene, eller forovrig ansees påkrevet.

Hverken revisorer eller decisorer må vaere medlemmer av styret, inneha nogen styret underordnet stilling i selskapet eller vaere gift med noget medlem av styret eller beslegtet eller besvogret med noget styremedlem i rett op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så naer som søskende.

Revisorer må ikke ha lån i eller antages som kausjonister eller endossenter for nye lån i selskapet.

Generalforsamlingen kan bestemme, at revisjonen ikke skal iverksettes av valgte revisorer, men av et selskap eller en annen innretning, som saerlig befatter sig med regnskapsrevisjon.

Det i motionen behandlade spørsmålet om betryggande revision av större aktiebolags förvaltning är enligt utskottets mening otvivelaktigt förtjänt av beaktande. Klart är nämligen, att skötseln av sådana företag, i vilka insatts ett betydande, av en mängd enskilda personer tillskjutet kapital, bör bliva föremål för en av sakkunskap och oväld i möjligaste mån präglad revision. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har detta spörsmål också vid upprepade tillfällen och i olika sammanhang varit föremål för statsmakternas prövning. Det väsentligaste resultatet i lagstiftningen av dessa överväganden torde utgöras av den år 1910 införda rätten för en minoritet i ett aktiebolag — aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en femtedel av hela aktiekapitalet — att få särskild revisor utsedd genom offentlig myndighets försorg. I motionen göres emellertid nu gällande, att ju större ett bolag är, desto svårare visar det sig att få till stånd det deltagande i bolagsstämma, som erfordras för beslut om tillkallande

Utskottet.

av minoritetsrevisor. Och motionären ifrågasätter införandet av en bestämmelse, att i företag med mera avsevärda kapitalinsatser en centralmyndighet, t. ex. kommerskollegium eller chefen för handelsdepartementet, skulle bland ojäviga och yrkeskunniga revisorer förordna minst en revisor, som för sitt mandats bibehållande vore helt oberoende av styrelsen och vederbörande direktör. Bolag av denna storleksordning skulle åläggas att hos myndigheten viss tid före ordinarie bolagsstämma anhålla om förordnande för yrkesrevisor.

Det förslag till ändrade bestämmelser om revisionen i vissa aktiebolag, som motionären sålunda framställt, innefattar en ändring av väsentlig betydelse i lagen om aktiebolag. Bestämmelserna i denna lag beröra emellertid varandra i många avseenden så nära, att ändringar å enskilda punkter i densamma till sina verkningar kunna vara svåra att överskåda och ej sällan äro ägnade att äventyra sammanhanget mellan lagens olika delar. Den varsamhet, som bör utmärka all lagstiftning, blir därför i särskilt hög grad påkallad, då fråga är om ändring i aktiebolagslagen. Härtill kommer, att näringslivet är synnerligen känsligt för sådana lagändringar, vadan även ur denna synpunkt försiktighet är önskvärd. Med hänsyn till vad nu anförts torde mera väsentliga ändringar i nämnda lag lämpligast komma under övertvägande i samband med en omarbetning av lagen i dess helhet och genomföras fristående allenast om behovet av en ändring är så trängande, att ett uppskov skulle medföra betydande olägenhet. Enligt utskottets mening kan ett sådant behov icke åberopas till stöd för att nu vidtaga lagstiftningsåtgärder i det av motionären angivna syftet. Skulle en majoritet i ett aktiebolag göra sig skyldig till missbruk av sin övermakt genom att till revisorer välja av styrelsen beroende, mindre sakkunniga eller eljest olämpliga personer, lär den minoriteten givna rätten att påkalla utseende av särskild revisor tagas i anspråk. Vad särskilt angår revisionen i större bolag, till vilka motionären begränsat sitt ändringsförslag, tala vissa skäl för att behovet av ändring i gällande bestämmelser om revisorsval skulle vara mindre där än i smärre bolag. Hos de större aktiebolagen finnes nämligen i regel en av styrelsen eller revisorererna anordnad fortlöpande sifferkontroll, och behovet av särskild yrkesskicklighet vid revisionen lär vanligen tillgodoses genom anlitan av revisionsinstitut eller yrkesrevisor. De större aktiebolagen äro också beträffande förvaltning och revision underkastade uppmärksamhet och kritik från allmänhetens sida, och med hänsyn härtill torde risken för olämpliga åtgärder vid revisorsval i dessa bolag vara ringare än i mindre företag.

Utöver de skäl, som utskottet nu anfört mot ett bifall till motionen, vill utskottet ytterligare beträffande den av motionären ifrågasatta bestämmelsen om obligatoriskt förordnande genom offentlig myndighets försorg av yrkesrevisor i de större aktiebolagen framhålla följande. I princip synas aktieägarna böra själva få besluta, åt vilka personer de vilja uppdraga revision av det företag, i vilket de äro delägare. En ovillkorlig föreskrift om skyl-

dighet för aktiebolagen att begära utseende av yrkesrevisor skulle därför naturligen för dem te sig såsom ett obehörigt ingrepp i deras självbestämningens rätt. Framhållas må ock, att i de måhända ej alltför sällsynta fall, då ett bolags soliditet samt räkenskapernas tillförlitlighet och noggrannhet äro så höjda över varje tvivel, att en önskan om anlitande av en offentlig utsedd yrkesrevisors biträde ej kan tänkas förefintlig hos ens någon aktieägare, en föreskrift om obligatoriskt anlitande av en sådan revisor är onödig och blott ägnad att medföra kostnader för bolaget. Att märka är även, att de betänkligheter, som gjorde sig gällande vid tillkomsten av bestämmelserna om minoritetsrevisor beträffande dennes möjlighet att utnyttja sin vid revisionen förvärvade inblick i bolagets affärsställning, förbindelser och organisation m. m., givetvis med ökad styrka framtråda i fråga om en sådan revisor som den nu föreslagne, å vilkens tillkallande bolaget icke skulle äga något som helst inflytande. I vad mån tillräckligt antal yrkesrevisorer skulle vara att påräkna för nämnda uppgift synes ock tveksamt, men denna fråga beror naturligen på vilka bolag som den föreslagna skyldigheten skulle avse. Motionären har här allenast talat om »större bolag» och icke närmare yttrat sig om hur gränsen borde dragas. I anledning av motionärens uttalande, att den av honom ifrågasatta anordningen skulle vara en viss motsvarighet till de kronombud, som redan finnas för kontroll av bankers, försäkringsbolags med fleras förvaltning, vill utskottet påpeka, att bestämmelserna om dessa ombud icke torde hava tillkommit av hänsyn till sådana delägare i företagen, som kunna jämföras med aktieägare. Såvitt angår banker och försäkringsbolag, lärer syftet med bestämmelserna i främsta rummet hava varit att tillvarataga insättarnas och försäkringstagarnas intressen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 april 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Borell**, *Anderson* i Hägelåkra, i Eskhult, *Sandegård, John O. Karlsson* och *Jonsson* i Lycksele;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad*, *af Ekenstam**, *Lindley, Leo*, i Antnäs, *Carlson* i Mölndal* och *Olsson* i Rimforsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lindqvist* i Halmstad beträffande vissa delar av motiveringen.